

Huhki Edelbauer

Mödlingské vzpomínky (str.283/84)

Autobusem do bezatomové zóny

Počátkem sedmdesátých let se vynořilo několik podivných plakátů varujících před „atomovou energií“. Pro nás žáky a studenty spíše paranoidní záležitost. My jsme rebelové a ti, kteří nás tady varují, jsou spíše kverulanti.

Téma životního prostředí v té době ještě není politizované, pojem „životní prostředí“ není ještě tak frekventovaný (a definovaný) jako později. Atomová energie je něco velmi vzdáleného, okrajového a otázka nejvyšší bezpečnosti, tak „sichr“ jako atomová bomba. Na beton („bombensicher“). Vzpomenuli si na první organizované akce proti jaderným elektrárnám v regionu kolem Mödlingu, jako první věc se mi vždycky vybaví ten zelený autobus ...

Leo Buchner byl tehdy předsedou místní organizace Sociálně demokratické strany Rakouska (SPÖ) v Gießhüblu v oblasti Wienerwaldu. Jako technik měl původně jisté sympatie pro využití jaderné energie k „mírovým účelům“, ale později zcela změnil svůj postoj.

Vnitřním přerodem se pro něj stal zážitek z obsazené „arény“ (kulturní centrum), v dřívějších vídeňských jatkách, kde se kromě toho zformovalo pozdější hnutí za ochranu životního prostředí.

Huhki Edelbauer

Mödlinger Erinnerungen (S. 283/84)

Per Bus in die atomfreie Zone:

In den frühen Siebzigern tauchen seltsame Wandzettel auf, die vor „Atomkraft“ warnen. Für uns Schüler und Studenten eine eher paranoide G'schicht. Wir sind Rebellen und die uns da warnen, sind eher Querulanten.

Die Umwelt ist noch nicht politisch, ja das Wort „Umwelt“ noch nicht so geprägt (und definiert) wie später. Atomenergie ist etwas sehr Fernes, Abseitiges und Hochsicherheitstraktiertes. So sicher wie die Atombombe. Bombensicher. Wenn ich an die ersten organisierten Aktionen gegen AKWs im Raum Mödling zurückdenke, fällt mir als erstes immer dieser grüne Bus ein ...

Leo Buchner war damals SPÖ-Ortsobmann von Gießhübl im Wienerwald. Der Techniker stand der „friedlichen“ Nutzung der Kernkraft ursprünglich mit Sympathie gegenüber und konvertierte später vom Saulus zum Paulus.

Sein Damaskus erlebte er in der besetzten „Arena“, dem ehemaligen Wiener Schlachthof, wo sich unter anderem die spätere Umweltbewegung formierte.

„Byl jsem předtím s jednou skupinou ve Zwentendorfu, abych si prohlédl areál. Jako nadšený zastánce techniky jsem nejprve viděl jenom kladné stránky“, vzpomíná Buchner.

„To se změnilo, když jsem byl v aréně konfrontován s argumenty prvních ojedinelých kritiků atomu.“

Ukázalo se, že v záležitosti Zwentendorfu byla sociálnědemokratická frakce obecního zastupitelstva v Gießhüblu nejednotná. Z pěti zástupců byli celkem tři proti. Buchner se rozhodl veřejně vystoupit, učinit prohlášení a angažovat se.

„Symbolem“ tohoto postoje se stal jeho zelený autobus, který měl napříště doprovázet akce „Občanské iniciativy Mödling“. Mladý politik Buchner byl tehdy zástupce předsedy.

„Na střeše bylo namontováno zábradlí, kde mohly příležitostně vystupovat hudební a divadelní skupiny také za jízdy. V roce 1978 jsme vozidlo přestrojili za jadernou elektrárnu Zwentendorf. Autobus byl prakticky při každé demonstraci proti jaderné energii.“

Samozřejmě také při legendárním „hvězdicovém pochodu“ *(v rámci protestního pochodu přicházejí účastníci současně ze všech světových stran k domluvenému cíli, kde se koná manifestace s projevy*

„Ich war vorher mit einer Gruppe in Zwentendorf, um das Areal zu besichtigen. Als technikbegeisterter Befürworter habe ich zunächst nur die Vorteile gesehen“, erinnert sich Buchner.

„Das hat sich geändert, als ich in der Arena mit den Argumenten der ersten vereinzelt Atomkritiker konfrontiert war.“

Die SPÖ-Gemeinderatsfraktion in Gießhübl zeigte sich in puncto Zwentendorf gespalten. Von fünf Mandataren waren drei dagegen. Buchner beschloss, sich zu deklarieren, zu artikulieren und zu engagieren.

„Wahrzeichen“ dieser Haltung wurde sein grüner Bus, der die Aktionen der „Bürgerinitiative Mödling“ – der Jungpolitiker stellte deren stellvertretenden Obmann – fortan begleiten sollte.

„Am Dach war ein Geländer montiert, je nach Anlass konnten da oben Musik- und Theatergruppen auftreten, auch während der Fahrt. Im Jahre 1978 haben wir das Fahrzeug als Kraftwerk Zwentendorf verkleidet. Der Bus war praktisch bei jeder Anti-AKW-Demo dabei.“

Natürlich auch beim legendären Sternmarsch am 12. Juli 1977, als Mödling eine besonders starke Delegation zum „Tatort“ entsandte.

atd..., takže celková trasa vypadá seshora jako hvězda, pozn.B.R.), dne 12. července 1977, když se z Mödlingu vypravila obzvláště početně silná delegace na „místo činu“. Proti atomovému proudu v Rakousku se částečně mobilizovali ve „městě škol“ Mödling také místní pedagogové, včetně ředitelky gymnázia Bachgasse. S aktivisty z celého okresu tedy přišel také dlouhý zástup mladých lidí.

U velkého podia v Tullnu posloužil autobus jako nosič zvukové aparatury pro hudební skupiny jako například „Schmetterlinge“ („Motýli“, pozn., viz: <https://www.youtube.com/watch?v=FxjDwaLVQnw> , B.R.). Během dlouhé cesty do Zwentendorfu na jeho střeše zpívali známí rebelové jako Kurti Winterstein s celou kapelou, ve které hrál Leo na baskytaru. Před dostavěnou jadernou elektrárnou sloužil později autobus také jako jeviště pro Roberta Jungka (*autora stěžejní knihy k tomuto tématu „Atomový stát“ a pozdějšího kandidáta na rakouského prezidenta, pozn. B.R.*).

Uplatnil jsem se rovněž jako textař: pro šlágr americké zpěvačky Conny Francis s německým názvem „Die Liebe ist ein seltsames Spiel“ (písnička česky známá pod názvem „Až na severní pól“, poz. překl.) jsem přebásnil text:

Jaderná energie je podivná hra.
Přichází a prozařuje jednoho za druhým.

In der Schulstadt machten zum Teil auch die Pädagogen mobil gegen Atomstrom aus Österreich, so etwa die Direktorin des Gymnasiums Bachgasse.

So kamen mit den Aktivisten aus dem Bezirk eine große Schar Jugendlicher. Bei der großen Bühne in Tulln diente der Bus als Träger der Tonanlage für die Musikgruppen wie beispielsweise die „Schmetterlinge“

(<https://www.youtube.com/watch?v=FxjDwaLVQnw>). Auf seinem Dach sangen bekannte Rebellen wie Kurti Winterstein mit einer ganzen Band, in der Leo den Bass spielte, den langen Weg nach Zwentendorf. Vor dem schlüsselfertigen Kraftwerk diente der Bus später auch als Bühne für Robert Jungk (*des Autoren des Buchklassikers „Der Atomstaat“ und späteren österreichischen Präsidentschaftskandidaten, Anm. B.R.*).

Ich betätigte mich ebenfalls als Songtexter: Schlagermusik Conny Francis

(Die Liebe ist ein seltsames Spiel)

„Die Kernkraft ist ein seltsames Spiel.
Sie kommt und strahlt durch einen zum andern.

Sie gibt zwar Strom, doch kostet sie uns viel zu viel. Die Kernkraft ist ein

Sic' dává proud, však stojí nás to
strašně moc.

Jaderná energie je zvláštní hra.

Možná milé jádro je také škodlivé a
s geny tropí neplechu:

Stanou-li se vnuci naši monstrózní,
Svou práci bude každé monstrum
mít.

Jaderná energie...“

O víkendu před lidovým hlasováním
– od 3. do 5. listopadu 1978 – vyráží
Leo Buchner na akustickou „zběsilou
jízdu“ napříč celým regionem.

Křížem krážem brázdí nepřetržitě
okresem Mödling. Reproductory s
plamennou řečí z pásku jsou
nastaveny na maximální hlasitost, v
tom kazetový přehrávač přestává
fungovat a Leo proto začíná se svou
mnohahodinovou živou
propagandou, aby získal ještě
alespoň několik hlasů proti jaderné
elektrárně, až sám nakonec ztrácí
hlas.

My všichni se už nemůžeme dočkat
dne, kdy se rozhodne nejen o
Zwentendorfu, ale také o dalším
stanovišti. Plány jaderné elektrárny
St. Pantaleon jsou již připraveny
v šuplíku zastánců jádra.

Otázka, se kterou chtěli propagátoři
jaderné energie své protivníky
zesměšnit a porazit, byla vlastně
stále stejná. Ve smyslu: „A copak

seltsames Spiel.

Mag sein, die liebe Kernkraft ist
schädlich und macht mit den Genen
Rabatz:

Selbst wenn unsere Enkel Monster
werden hat jedes Monster seinen
Arbeitsplatz.

Die Kernkraft ...“

Am Wochenende vor der Abstimmung –
vom 3. bis zum 5. November 1978 –
bricht Leo Buchner zu einer akustischen
„Amokfahrt“ durch die Region auf. Er
tourt ununterbrochen kreuz und quer im
Bezirk Mödling herum. Die Lautsprecher
mit einer Brandrede vom Band sind auf
maximale Lautstärke gestellt – da gibt es
der Kassettenrekorder auf und Leo ergeht
sich daraufhin in stundenlanger
Livepropaganda, sodass er schließlich
seine Stimme verliert – um noch etliche
Stimmen gegen das AKW zu gewinnen.

Wir alle fiebern dem Termin entgegen,
der nicht nur über Zwentendorf, sondern
auch den nächsten Standort entscheidet.
Die Pläne für das Atomkraftwerk St.
Pantaleon liegen schon in der Schublade
der Befürworter.

Die Frage, mit der die Kernkraftmeier
ihre Gegner „aufblättern“ wollen, war
eigentlich immer dieselbe. Sinngemäß:
„Ja, was habt's ihr denn statt der

byste tedy místo jaderné energie nabídli?“ Stále více obyvatel Rakouska si uvědomovalo, že to zní jako otázka položená nějakým sportovním funkcionářem: „A copak bychom jim místo anabolik měli dát?“

A když nadešel den lidového hlasování, dala tato těsná většina odpovídající odpověď.

5. listopad 1978 skončil pro odpůrce jaderné energie dočasným zklamáním, neboť po prvních odhadech výsledků v průběhu prvního rakouského lidového hlasování po 1. světové válce to pro ně nevypadalo dobře.

Ale neměl by se hanit den před večerem. Odhady „národního televizního prognostika se nepotvrdily. Velmi těsně nad 50 procent řeklo NE jaderné elektrárně ve Zwentendorfu, přičemž těm blízkým oblastem je téma takřka vzdálené a naopak:

Spolkové země Vídeň a Burgenland jsou pro, Tyrolsko a Vorarlbersko striktně proti.

Sbratřili jsme se napříč celou zemí. Rakousko se konstitovalo jako ekologická republika, aniž by si toho bylo vědomo.

To je naše identita! Více než Mozartovy koule a lipicáni. Ve městě Mödling se hrnou odpůrci jaderné energie z celého okresu do hospody. Zavírací hodiny se pro tentokrát výjimečně ruší. Můžeme slavit po

Atomenergie anzubieten?“ Immer mehr ÖsterreicherInnen schnallten, dass das klingt wie die Frage eines Sportfunktionärs: „Ja, was sollen wir ihnen denn statt Anabolika geben?“

Als der Tag der Entscheidung da war, gab diese hauchdünne Mehrheit die entsprechende Antwort.

Der 5. November 1978 endete für die Kernkraftgegner mit einem vorübergehenden Katzenjammer. Denn es sieht nach ersten Mutmaßungen im Verlauf der ersten österreichischen Volksabstimmung nach dem ersten Weltkrieg nicht günstig für sie aus.

Aber man soll den Tag nicht vor dem Abend schelten. Der Hochrechner der Nation hat sich verhochrechnet. Ganz knapp über 50 Prozent sagen „Nein“ zum AKW Zwentendorf.

Wobei den Nahen das Thema sozusagen fern liegt, und umgekehrt: Wien und Burgenland sind Pro-Bundesländer, Tirol und Vorarlberg strikt dagegen. Wir verbrüdern und verschwestern uns quer durch das Land. Österreich hat sich als ökologische Republik konstituiert, ohne es zu merken.

Das ist unsere Identität! Über Mozartkugeln und Lippizaner hinaus. In der Stadt Mödling strömen Kernkraftgegner aus dem ganzen Bezirk zum Heurigen. Die Sperrstunde fällt

celou noc.

Mimochodem, zelený autobus byl ještě jednou nasazen na delší dobu. V roce 1980 usiloval Rakouský odborový svaz (ÖGB) o další referendum (*aby zmařili výsledek prvního hlasování a tím by mohla být atomová elektrárna přece jen ještě zprovozněna, pozn. B.R.*).

Veteráni z Zwentendorfu kolem Kurtiho Wintersteina podnikají turné s vlastním koncipovaným hudebním a divadelním programem, kdy během jednoho měsíce projeli s pěti minibusy celé Rakousko. Poté bylo toto téma konečně definitivně smeteno ze stolu.

O autorovi:

Harald Edelbauer, Dr.:

Nar. 1954, promovaný filosof. Byl činný jako ošetřovatel zvířat, operní zpěvák, žurnalista v oblasti kultury, vědy a ekonomiky;

už několik let na volné noze, píše texty hlavně do časopisu „Brennstoff“ (palivo). Také publikoval myšlenky a skládal písničky, většinou pod pseudonymem „Huhki“.

**Překlad do češtiny:
Hana Jílková**

**Úprava:
Helga Grimmová,
Bernhard Riepl**

diesmal ausnahmsweise aus. Wir dürfen durchfeiern.

Der grüne Bus kam übrigens noch einmal für längere Zeit zum Einsatz. 1980 strengte der ÖGB eine weitere Abstimmung an (*um das Ergebnis der ersten Volksabstimmung zu konterkarieren und damit das AKW doch noch in Betrieb nehmen zu können, Anm. B.R.*). Die Zwentendorf-Veteranen um Kurti Winterstein touren mit einem eigens konzipierten Musik- und Theater-Programm ein Monat lang mit fünf Kleinbussen durch ganz Österreich. Dann ist das Thema endlich endgültig vom Tisch

Über den Autor:

Harald Edelbauer, Dr.:

Geboren 1954, promovierter Philosoph. Arbeitete als Tierpfleger, Opernsänger, Kultur-, Wissenschafts- und Wirtschaftsjournalist; seit einigen Jahren freischaffend für die Texte, die vor allem in der Zeitschrift „Brennstoff“ erscheinen und betätigt sich als Gedanken- und Liedermacher, meist unter dem Pseudonym „Huhki“.

